XIX.

A szövetkezés

Gyermekkorunkból, ami persze már régen volt, emlékezünk arra, mennyire tisztelt és becsült volt a kereskedői állás és milyen becsületesek voltak a kereskedők. Akkor ritkaság volt a bukás és ha az szerencsétlen események közt bekövetkezett, annak áldozata nem a vagyonvesztés, de tekintélyének elvesztése fölött volt boldogtalan. Hamis mérték, portéka, élelmiszer hamisítás még nem divatozott.

Ma a tudományos haladás, a szabadságok idejében, a hamis bukás tömeges gyakorlata, a meggazdagodásnak egy neme, bizonyos arcátlanság és a megfontolt, előre kigondolt huncutság alkalmazása ennek a mestersége. Egy kis malőr, ha rajta veszt a kísérletező, a miért a törvény igen enyhén bünteti, a közvélemény csak mosolyog rajta, de ha az gazdagít, ügyes embernek bélyegzi.

A hamis mérleg, az ember egészségét rontó, sőt életét is kockáztató élelmiszerek hamisítása kereskedői ügyesség, csak pénzbeli eredménye legyen.

Hát szabad ezt, az emberek jóvoltának őrzésére hivatott hatóságnak megtűrni? Nem! Annak elháríthatlan kötelessége ebbe a dologba beleavatkozni és törvények által megmagyarázni, hogy a csalás és hamisítás kemény büntetést érdemlő cselekmény, de nem a szabadságnak attribútumai. A közönség se tűrje ezt az eljárást védekezés nélkül. Összetett kézzel, tunyán ne tűrje azt, hogy rossz lelkű embertársa alázatosan hajlongva, mosolyogva és enyelegve kikotorássza a zsebét, melyben a becsületes munkának filléreit rejtegeti és mellette még egészségére is tör.

Elég romboló eredménye volt ennek a gyakorlatnak. A kisemberek kizsákmányolása milliárdokra rúgott. Ez a jó üzlet a zsidókézben terjedt és elég sajnos, a más vallást követő, tisztességesen élni akaró kereskedőket eredményes példával megrontotta, vagy a megélhetés szempontjából hasonló eljárásra rákényszerítette.

Világra szóló nagy hamisító vállalatok nagyban gyakorolták a hamisítást és bizonyos geográfiai területekre, ahol a kereskedelem becsapásra jól be volt rendezve, külön oda illő portékát hamisítottak.

A huncutságnak ez volt a világforgalma. A kereskedelem oly hatalmas lett, hogy a becsületesen dolgozó gyárosra, törvényes tilalom alatt levő dolgokat nagy mennyiségben úgy rendelte meg, hogy az az ő számára hamisítva készíttessék, különben el nem fogadja! — Ez ellen valamit tenni, — szabadság sértésnek magyaráztatott.

És ez ellen védekezni Sándor Pál szerint a kereskedelmi osztály ok nélküli üldözése! A szabadság megsértése! És ezt a képtelenséget az az elfogult úr nemcsak elfajult kereskedő kollégái előtt prédikálja, de el meri mondani nyilvánosan, a törvényhozás termében is.

Hogy miként lehet a közönségnek védekezni ezen veszedelmessé vált betegség ellen, ezt megtanulták az emberek a zsidóság támadásra szolgáló eredményes eszközök felismerése által. Ez pedig nem egyéb szövetkezésnél.

A szövetkezés jól bevált zsidó találmány, mely a kis körből kiindult, árverési szövetkezéstől a kerületi (kagál) szövetségen keresztül kitágult világ szövetkezetté (alliance).

Ezt kell utánozni velük szemben is. Az ő szövetkezetüknek eredményét a nép széttagoltsága igen megkönnyítette. Teljesen elkülönítve álltunk egy módos szervezettel szemben. Az egymagában álló ember nem volt képes már magán segíteni, úgy körül volt hálózva. Ez ellen a körül sáncolással, erőink összetételével védekezhetünk, jól szervezett szövetkezéssel.

Ezen szövetkezetek főcélja a rákényszerített védekezés, a megromlott kereskedelem embertelen, erkölcstelen, szemérmetlenül űzött túlkapásai ellen.

Minél szegényebb a népréteg, annál inkább rászorul a segítségre, rászorul arra, hogy olcsóbban éljen, akit meg kell óvni a könnyelmű kiaknázástól, a felkínált hitel könnyelmű elfogadásától, melyet sokszor pénz hiányából, munkaerejének kizsákmányolásával kell fedezni.

A szövetkezet az ő közös érdeket szolgáló ténykedésével a széttagolt, szegény, kiaknázott népet egy családdá forrasztja, melyben kifejlődik a testvéries összetartás, a közügyeket megértő emberek tömege, mely a legújabb erősséget, a bojkottot is fegyver gyanánt fel tudja használni úgy a bevásárlásnál, mint a véres verejtékkel előállított termelésének eladásánál is. Biztosra vesszük, hogy ezt a védekezést is szabadság sértésnek fogják bélyegezni Rontó Pálék, amivel az utókor előtt örökké nevetségessé teszik magukat. De éppen ez a lárma igazolja a védekezés eszközének helyes megválasztását. Láttuk, hogy a zsidóság a helyi szervezkedéstől fogva az országos, végre a párisi Alliance világra szóló szervezetéig fejlődve, a más vallásúak vagyonának kisajátítására szövetkezett és ezen szervezetével csodálatos eredményeket ért el. Igen természetes, hogy a modern védekezési eszközöknek is hasonlóknak kell lenni, hogy azzal eredményt érhessünk el. Minden szövetkezési formát mohón meg kell ragadni, mely a mentésnek egy-egy irányát tűzte ki feladatul, ilyenek első sorban a gazdaszövetkezet, mely a nemzeti termelés legértékesebb, az ország legszámosabb munkásainak boldogulásáért alakult, mely felkarolja, segíti, folyton ismerteti a védekezés minden eszközét és ezzel nemes, hasznos és hazafias munkát végez. Ebben a szövetkezetben benn kellene lenni minden papnak, tanítónak, gazdatisztnek és közvetve a falusi szövetkezetek útján minden kisgazdának. Ez a tömegbe gyűjtött erő hatalmas ellenállást képes majd kifejteni és visszafordítani a rossz útra irányított szekér rúdját. Sorakozzanak a védelemre szorult emberek a fogyasztási, értékesítő, termelő, hitel, bérlő, biztosító, tejtermelő és értékesítő szövetkezetekbe, mert azok mind megóvják a munkálkodó embert a kizsarolástól és megtanítják sok olyan hasznos dologra, amelyről eddig fogalma sem volt és ezen hiányos ismerete hathatós eszköze lett ellenfelének.

A büntetéssel fenyegető törvény, melyre nagy szükség van a zsarolás, csalás, hamisítás korlátozása végett, sem védi meg oly biztosan az embereket, mint a szövetkezés. A csaló rendesen jó számító és ha látja, hogy az eredmény nagyobb lehet a rizikónál, merényletet követ el a törvény ellen már puszta szokásból is, mert hiába, az ember olyan, mint a tormába esett féreg, rossz szokásainak is rabja lesz.

Ha a közönség szenvedő része a szövetkezéssel való védekezés útjára lép, alkalma sem nyílik a megszokott rossznak gyakorlására és ez talán hamarább fogja jobb útra téríteni, mint az esetleges büntetéstől való félelem.

A magyar középosztálynak szemére vetették, hogy nem foglal helyet a kereskedői pályán és ezt azzal indokolták, hogy nem akar dolgozni! A butaságig büszke! stb. stb. Pedig ez is merő hazugság, az ifjú dzsentri nemzedéknek apró kicsinyes hibái mellett meg volt az a sajátsága, hogy mint becsületes, egyenes jellemű, őszinte, szókimondó, hazafias, áldozatokra készséges, jóhiszemű ember nem kedvelte meg a divattá vált kereskedői szellemben azt a foglalkozást, mely az ő természetével ellentétben állt, kerülte és lekicsinyelte azt a pályát, melyen a hamisítás, tettetés, hazugság képezik az érdem, a haladás, a vagyonosodás alapját. A kereskedelem Magyarországban nagyobb részt rossz kezekben volt, mely erkölcsi és nemzeti szempontból tekintve, rossz irányban mozgott. Az osztályok összeforrását ez meggátolta.

Nemzeti szempontból ítélve, ki érezhetett vonzalmat olyan testülettel szemben, mely mindent elkövetett, hogy a hazai termelés eredményét úgy a

mezőgazdaság, mint az ipar terén nem az ország javára emelni, de minden furfangos eszköz felhasználásával leszállítani iparkodott, tehát a magyar ipar elnyomásának igen hathatós tényezőjévé vált.

Az elnyomó ország nagy cégeinek bizományosai voltak a mi kereskedőink, akik jó terméseink árát lenyomni, azokat az elnyomó ország nagy kereskedőinek felgazdagítására kiszolgálni és külön a mi számunkra készített hitvány ipartermények jó pénzen való elhelyezéséről gondoskodva, a hazai ipar fellendülését megnehezítették, sőt sok esetben lehetetlenné tették. Szóval a zsidó kereskedelem az ország politikai ellenségének táborához tartozott.

Ezen a bajon csak becsületesen szervezett és lelkiismeretesen vezetett szövetkezetekkel lehet segíteni, ahol erkölcsös irányban nevelt szakértő kereskedők úgy a társadalmi, mint a nemzeti érdekeket fogják szolgálni és hasznára lesznek mindazoknak, akik becsületes munkával keresik kenyerüket és megakadályozzák, hogy ezeknek keserves keresetük árán az élősdiek dúsan lakmározzanak.

A zionisták jaffai bankja eddig 28 mezőgazdasági szövetkezetet alakított, félmillió tőkebefektetéssel, a zsidók palesztinai megtelepítésének lehetővé tétele végett. Azt tapasztalták, hogy ez az eljárás teljesen bevált és e célból nagyobb alapot fognak gyűjteni. A szövetkezés európai nyílt ellenségei íme fölismerték a szövetkezés jótékony hatását és azt tetemes pénzsegély alkalmazásával elősegítik.

XX.

A kereskedő

Ősidőktől fogva főleg kereskedéssel foglalkozott a zsidóság. Közvetítő szerepe kitűnik az őstörténet hagyományaiból. Rabszolgák és leánykereskedés biztos és jövedelmező bevételi forrása volt. Egyiptomi József története is arról tanúskodik, hogy a testvér eladása is pénzforrás volt.

De egész történetünkön végig haladva látjuk, hogy ha a kereskedéssel bőséges eredményeket értek el, fennhéjázás, bukás és kivándorlás volt a következmény.

Egyiptomi József által elért szabadságok után bekövetkezett szokott útján a visszaélés, a megrendszabályozás és Mózes vezetése alatt a tömeges kivándorlás. A sok nélkülözéssel járó hosszú vándorlást Mózes javító eszköznek használta az elveszett erkölcsi érzék visszaszerzése végett.

Salamon király igazi nagykereskedő volt, aki közvetítő kereskedést rendezett be India és Fönícia között, arany, tömjén, fűszerek és drágaköveken kívül jó pénzen szállították a rabszolgákat a föníciai gyáripar és a leányokat a soknejűek és Afrodite szolgálatára.

A kereskedői szerencse ekkor megártott a nép hitének. Molochot és Asztartét kezdte imádni a zsidóság. A törvények számtalan megsértését nemcsak a nép, de maga Salamon is elkövették összeharácsolt kincseikkel és számtalan ágyasaikkal. Majdnem kielégíthetlen lett a király pazar élete, azért az adók megsokasodtak, az erkölcsök megromlottak, az ifjúság ferde nevelésben részesült, a vallási érzés meggyengült. Ez volt az akkori kereskedőnép történetileg hű képmása.

A mai cselédközvetítés, leánykereskedés, pálinkamérgezés sem egyéb, mint a gyenge emberek feletti győzedelmeskedés, hogy azokból jól kiaknázható

rabszolga váljék. Mintha egy fajnak eredendő bűnét látnánk végighúzódni az egész történeten.

Ha a zionisták terve eredményes lesz, jó lesz ezt figyelembe venni és esetleg olyan alapszabályokat készíteni az új haza népének, hogy annak fennállása hosszabb időre biztosítva legyen.

De lássuk csak, hogy nézünk ki jelenleg kereskedelmünk szempontjából.

Nem ritkán éri manapság a keresztény felekezetű lakosságot az a szemrehányás, hogy távol marad a kereskedői hivatástól.

Az öregek jól tudják, hogy ez a szemrehányás a régi időkben nem volt hallható, amikor ez a pálya nem volt megrontva, amidőn az a tisztességes megélhetést, sőt a vagyonszerzést is a korrekt embernek biztosította.

Emlékezünk még arra az időre, amidőn az alföldi gabonatermést a híres bajai, a dunántúlit a győri keresztény gabona-kereskedők vásárolták össze és az ország termés feleslegét ezek a tekintélyes, gazdag kereskedők szállították a külföldre.

A kendertermelés feleslegét bácskai keresztény cégek vásárolták és küldték ki Angliába. Ezen nagy cégek ivadékai ma is vagyonosak és tekintélyes nevet viselnek.

A városokban a keresztény posztó-kereskedők, fűszeresek, vasárusok soká fennállott tisztességes cégek voltak. A keresztény borkereskedők a különféle borvidékek ismert cégei voltak, de az Engel-borok nem is rontották el akkor a magyar bornak jó hírét, úgy hogy a meghódított külföldi piacok elzárattak előle.

A pesti hengermalom tiszteletet gerjesztő világcég volt, mert esze ágába sem volt a jó magyar búzát balkán szeméttel keverni.

Az üveggyárak, gyufagyárak nagy kiviteli keresztény vállalatok voltak, sok ezer embernek adván kenyeret, tulajdonosaik pedig tekintélyes, gazdag emberek lettek.

A zsidó kereskedelmi irány ezt mind megváltoztatta. Régebben a magyar kereskedő a jó minőségű portékát, a maga tisztaságában forgalmazta itthon és a világpiacon s féltékenyen vigyázott az árú hírnevére és ezzel a maga tisztességére. Még a rossz nyelvek sem találtak kivetőt rajta.

A modern kereskedés rávetette magát a jól megalapozott térre, kevert, kavart, hamisított, kotyvasztott és ma már a halált okozó italmérgezéstől sem retten vissza. A keverésből eredő pillanatnyi haszonért sérelmet okozván a termelőnek, az ország jó hírének.

Aki ilyen eszközökkel nem dolgozik, nem tud megélni az egykor oly szépen gyümölcsöző, tisztességes pályán.

Élelmességnek nevezték a kotyvasztást, akik kevesellették az állandó polgári hasznot, akik hamisítással, merész keveréssel növelték jövedelmüket.

Így veszítette el az ország a külföldi piacokat és vele terményeinek jó hírnevét, pedig ezek a piacok meg voltak már hódítva, sokat fogyasztottak és jól fizették jeles terményeinket.

A zsidó kereskedelmi szellem lelkiismeretlen kapzsisága veszítette el jeles terményeink biztos piacait az ország kárára.

Önérzetes, tiszta kezű emberek ilyen körülmények között nem állhatták meg ezen a pályán, de nem is akarhatnak arra rálépni addig, míg ezek a tarthatatlan viszonyok meg nem változnak.

Ha vissza akarjuk hódítani az elveszett külföldi piacok egy részét, mert sajnos, már csak egy részéről beszélhetünk, mert őket rákényszerítették ezek a szerencsétlen viszonyok, hogy bennünket kikerülve, segítsenek magukon, akkor más irányú ténykedésre kell tanítani ezen pályán mozgókat, amire főleg a vevő közönség rászoríthatja őket, minden adandó alkalommal éreztetvén velük eljárásuk ferdeségét, másrészt a szövetkezeti úton segíthetünk magunkon. Ha a termelő gazdák állítanak szövetkezeti malmokat, melyből keveretlen magyar

lisztet adnak el, ha a bortermelő vidékek szövetkezetei hamisítatlan bort árulnak, ha a mindennapi élet szükségleteit jól kezelt szövetkezetek fogják kiszolgálni, akkor a magyar ifjúság ezen szövetkezetekben kiképezheti magát becsületes kereskedővé, mely osztály képes lesz helyrehozni a megtépett kereskedő pályát, mely nem fogja megtűrni, hogy teszi hitelvesztetté az ország legbecsesebb foglalkozását, legjobb terményeit, egy foglalkozási ág, mely hivatva volna tisztességes megélhetés mellett, a magyar föld páratlan gyümölcseit a maga kitűnőségében fenntartva, a világversenyben régi tisztességes helyét visszahódítani.

Ezt azonban csak egyenes úton lehet elérni, nem a hazudozás, a hamis esküdözés, a képmutatás, az árú hamisítással, — mert ez a szereplés lejárja, sőt már le is járta magát, — azért a sok bűnös, talaját vesztve, most már házról-házra járva kupeckedik, vagy a vásárokon űzi kis hamisságait, ahol a kisember pálinkagőzbe fojtott eszét kijátszhatja.

Ez a kereskedelem csődje, ebbe pedig jó gondolkozású ember nem kívánhat bele menni.

A züllött zsidó kereskedők jól organizált serege visszataszító, ocsmány módon űzi fölösleges beavatkozását az országos vásárokon. Vajon kissé önérzetes embernek volna-e kedve ilyen foglalkozásra, amely sajátlag a jobbmódú kereskedő cégek kirendeltségét képezi, azzal a főfeladattal, hogy korlátlan piszkos furfangjával a munkás és a termelő létét, minden birtokcsere alkalmával lehetőleg megtámadva, kihasználja az ő megtollasodott küldője javára.

Már az iskolában kellene a kisembert ezen ocsmányságok védelmére megtanítani és rávezetni, hogy mindezeken csak a szövetkezeti berendezkedés segíthet.

Látjuk a kisember szorgalmas, nehéz munkáját és szomorúan látjuk, hogy az nem biztosít már neki eredményeket, mert azt a szabadság körmös angyalai kikaparják a szájából is és rákényszerítik a szegény, tudatlan embert az önmegtagadásnak, a fájdalmas nélkülözésnek negatív takarékosságára.

Majd ha a pozitív takarékosságot megtanulják a szövetkezés útján, mely nem az önmegtagadásban keresi az eredményt, hanem az okos termelést, a hamisítatlan cikkek jutányos bevásárlását, a véres verejtékkel termelt fölöslegek hasznosabb értékesítését, az olcsó hitel forrását, akkor az ő zsarolójának most jól megvédett serege ketté válik, az egyik fele majd kapát vesz a kezébe, szaporítván az ország termelő rétesét, a másik részéből zionista lesz, akinek szívből kívánunk szerencsés utat és jó egészséget annak a csapatnak, mely a neki adott szabadságot erkölcstelen szempontból magyarázva, egy országnak megrontását idézte elő azáltal, hogy a hazai ipar jó készítményeivel szembe állította Ausztriának úgynevezett Balkán cikkeit és ezzel a hazai ipar elnyomásának legveszedelmesebb eszközévé vált.

A számtalan példa közül álljon itt csak egy. A gácsi, brassói és más tisztességesen jó anyagból készült posztó nem kelt el itthon és ezek a vállalatok nem tudtak felvirágozni, mert a kereskedelem az olcsó bécsi rongyot kínálgatta, mely csak külsőleg volt felcifrázva, de rossz, olcsó anyagból készült béltartalma és rövid tartósságra nézve, becsapták vele a vevőt. Ezen okból a magyar ipar egy ága sem tudott föllendülni, mert saját kereskedelmünk bojkottálta azt.

Ilyen kereskedelmi irányzat mellett hiábavaló volt a közgazdaság emelését célzó politikusok erőfeszítése.

A nemzetgazdaság terén akkor jöhet létre értékes nemzeti vívmány, ha a fogyasztó közönség addig bojkottálja a selejtes raktárt, míg annak tulajdonosa észre tér és belátja, hogy neki is jobb az élvezett polgári jogok mellett, a hazafiúi kötelességet is felismerve, vevő közönségét serkenteni a honi ipar támogatásában.

Ki merné tagadni, hogy eddig a mi kereskedelmünk többsége ennek ellenkezőjét cselekedte.

A kis ipar nyomorúságát részletezve le sem kell írni, hiszen mindenki tudja, hogy a szabó az osztrák balkánposztós ruhakereskedőnek; az asztalos a bútorkereskedőnek; a cipész a bakkancs-liferánsnak, a sok szegény varrónő a vászon-kereskedőnek kiéheztetett rabszolgája.

A magyar középbirtokosság 9/10 része tönkre ment. Ennek az osztálynak meghurcolása és lekicsinyléséről bőségesen gondoskodott a liberális zsidó sajtó. Lustának, tehetetlennek, tudatlannak, hiúnak, maradinak elnevezvén, bukását az igazságnak elkerülésével ezen tulajdonságainak rótta fel.

Pedig annak más oka van. A kereskedelmet támogató, vele osztozkodó, sajnos túl soká tartott, szabados irányzat ölte meg ezen osztályt. Megölte az ötforintos búza, mikor annak termelése a tudósok számítása szerint 7 ½ forintba került, a heremag ring. A 16—20 krajcáros marha ár, mely a gazdának minden darabnál 40—50 forint veszteséget eredményezett. Ez tette tönkre a középbirtokos osztályt, mely midőn a szerencsétlen irányzat végett, érezvén bukásának rövid időn való bekövetkezésének kikerülhetlen tényét, minden felszólalása félre-magyaráztatott, a dicsőített szabadelvűség elleni veszedelmes ellenzékeskedésnek nyilváníttatott. Még az akkori kormány és a parlament sem tett a baj elhárítására semmit, mert az az akkor uralkodó elemekkel szövetkezve, inkább a közgazdasági tevékenység jövedelmező áramlatában úszkált.

A jó siker tartalmú búzának nyakára hozták a balkán szemetet. Malmaink a termelő támogatása helyett annak megrontói lettek. Rétes tésztát háziasszonyaink már a magyar lisztből nem tudtak készíteni, a piacot úgy ellepték a liszt hamisítványok és a fogyasztó csak olyan drágán kapta a hamisítványt, mintha jó siker tartalmú lisztet vett volna. Elég soká tartott ez az 5 forintos búza állapot és annak kevergetése, amely éppen elég volt a középbirtokos megbuktatására és a városban készpénzből élő emberek megrontására. A termelő 16—20 krajcárt kapott ebben a szerencsétlen időben jó minőségű hizlalt marhájáért, amikor a fogyasztó 80 krajcártól 1 forintig fizette a húst; igen ám, de milyen hús volt az, a sovány, hitvány balkánmarha húsát fogyasztottuk mi drága pénzen; olyan áron a jó, magyarországi hízott állatok húsát Bécsben élvezték. Nálunk az előkelő vendéglők és a gazdag kereskedő urak Bécsből hozatták a jó húst, mert itt egy jó falathoz sem lehetett hozzáférni.

Ezek az olcsó árak gazdagították a kereskedőt és tették tönkre a termelőt, ezek a drága és rossz élelmiszerek rontották meg a városi embereket. Ez a magyar kereskedelem bűne, melyet az akkori közgazdaságban tevékenykedő társa, a hatalmas politikai irányzat, hűségesen támogatott.

Ezen, elég sokáig tartó merkantil érdekek irányzatának az volt az eredménye, hogy a zsidóság bámulatos gyorsan felgazdagodott, míg a mezőgazdasággal foglalkozó rétegek elpusztultak, a munkásnép pedig kivándorolt.

Tisztán látó, körültekintő politika hozhatja csak a harmonikus haladást létre, mely nem engedi azt a túlcsapást, hogy a népnek egyik rétege hirtelen felgazdagodhasson a másik réteg rovására, melynek nagy része a nélkülözésre, sőt a kivándorlásra is rákényszeríttetik.

Korlátlan szabadság, szabad kereskedelem, szabad verseny, ez volt a merkantil tábornak jelszava és ezt gyakorolva, mi lett az eredmény? Az, hogy a meggazdagodottak, kényük kedvük szerint rendelkeznek a népnek számottevő részével, de rendelkeznek úgy, hogy a törvény rovására a tág lelkiismeretűek hirtelen meggazdagodnak. Ezt az állapotot elég szomorú példákkal igazolja a városban élő kisiparosok, kézi munkások és munkásnők sokasága is, akik a boltosoknak dolgoznak, ezek alkotják a kivándorlók egyik részét, a merkantil

tábor által kizsarolt és elbolondított mezőgazdasági munkások adják a másik részét.

A kereskedői pályának akkor lesz vonzó ereje, ha abban is irányító lesz minden bölcsesség kezdete: az erkölcs, mely korlátozza a vágyakat és mérsékli a szenvedélyeket. Ezt a vágyakban nevelt emberek maguktól már meg nem csinálják, mert a beteges fejlődés a magasabb emberi érzés fogalmát meggyengítette, de sajnos, sok emberben egészen megsemmisítette. A megmérhetetlen gazdagodási vágyat csak új kereskedelmi törvények és igazságosabb alapokra fektetett kereskedelmi szokványok mérsékelhetik.

Azáltal, hogy az államnak hatalmi köre a kapitalisztikus érdekek védelmére hajlott, elértük azt a szomorú állapotot, hogy egy maroknyi pénzgazdag emberrel, — akik a luxust mindig korlátlanabbá, az erényeket gyöngébbé változtatják, — szemben áll a nyomorba esettek nagy tömege.

Előkelő jogtudós nyilvánosan kimondotta a mi kereskedelmi törvényeinkről és annak hatásáról, hogy az a társadalmat is kommercizálta, vagyis ezt a szellemet uralkodóvá tette és annak fattyú-hajtása széltében elterjedve, nagy körben gyakorolta romboló hatását, ezért sokan érezték ennek a szabadságnak ferde hatását.

A törvényhozás is megérezte ezen fattyú-hajtások rombolását, azért 1900-ban törvénnyel akart gátat vetni a csaló ügynökök garázdálkodásának.

Alig zavarták el ezt a veszedelmes sereget az egyik térről, azonnal találtak más nyitva hagyott teret, most a könyv-ügynökök, varrógépügynökök, vasalt nadrágú, simára fésült, elegáns fellépésű, magyar nevű, előkelő firmákra hivatkozó hada szállta meg az országot, újabb és újabb fogásokkal lépre csalni az áldozatokat, akik a be nem váltott ígéretek után, a budapesti bíróságnak százával gyártott elmakacsoltak táborában duzzognak.

Lám, ahol a törvény vagy hatóság egy kivételes jogot nemes szándékból fennhagy, azt megszállja az a kereskedő szellem rontó hada, melyet ostorozni kell szavainkkal és megrendszabályozni törvényekkel, ha még oly nagy lesz érte bizonyos helyeken az óbégatás.

XXI.

Az uzsora

Az uzsora legocsmányabb, legbecstelenebb formája a *kiskorúakkal* űzött nyerészkedés.

Isten a megmondhatója, mily sok értékes anyagot veszít a társadalom ezen lelketlen nyerészkedés révén, mely a tapasztalatlan, kiforratlan ifjaknak, saját sírjuk megásási munkájából jövedelmi forrást alkot magának. És milyen utálatos ezen munkálkodás körül a törvénynek kijátszási módja. Mennyi fájdalmat és gyötrelmet okoz ez a förtelmes üzlet sok tisztességes szülőnek és mily csekély a kárt okozó bűnhődése, a kárt szenvedő fájdalmával összemérve.

Ettől a piszkos üzlettől nem a keserű könnyek, nem a szülői átok fogja megóvni a társadalmat. Csak a legszigorúbb törvényes büntetés alkalmazása fogja leszoktatni az elfásult lelkű embereket a könnyen kivihető rablástól. Rájuk a fájdalom könnye hatással nem bír.

A Talmud (R. Dávid Kimchi 15. 5.) verse ezt tanítja: „Tiltva van az uzsora zsidóval szemben; idegennel szemben meg van engedve."

Ez az uzsorának vallásalapon való felszabadítása, a keresztény felekezetekkel szemben.

A recepció megtörténte után, a közszájon forgó hangzatos szabadelvűség feltámadása idején, szabaddá lett az uzsora. Egyesek és bankok kezében felvirágzott az, melytől a tisztességesen gondolkodó úri nép sem, de legkevésbé tudta magát a kisember megóvni.

Az uzsorás behízelgő módon, szép szóval, pálinkával, segítő, jóakaró barátságot színlelve, kiszemelt áldozatainak gyengéit kilesve, maga iránt bizalmat keltve, belopózott áldozatának lelkébe, akit apró szívességekkel, gyengéinek legyezgetésével, csábító ígéretekkel, később fenyegetéseivel leköt, lépten-nyomon újabb bilincsekbe fűz, ha kell megaláz, a kis ember elégedetlenségét, kedvetlenségét testet-lelket mérgező pálinkával oszlatja el, azzal villanyozza hanyatló testi erejét, hogy kihasználhassa az elnyert vagyonka után testi erejét is, a rogyásig.

A parasztságnak ezen szabadság útján elért jelen állapota rosszabb, mint valaha volt a jobbágyság korában.

És ez a baj nálunk úgy elharapódzott, oly mély gyökeret vert, oly széles terjedelmet öltött, hogy az már veszélyezteti az állami létet, mert annak egyik leghasznosabb rétegét elbutítja, közömbössé teszi, sőt hazájával is ellenséges érzületbe sodorja, azt látván, hogy az ország egyik gazdagodó rétege tömegesen fosztogatja ki szabadelvű jogi formák között az egyiket a vagyonából, a másikat keresetének eredményétől a nélkül, hogy az állam emberi érdekeit, veleszületett jogaiban megvédene.

Ilyen a fennen hirdetett szabad verseny eredménye! Az egyéni szabad érvényesülés szabaddá tette a Talmudnak fentidézett törvényét és kiszolgáltatta a jámbor lelkű embereket az uzsora romlásának.

A gyakorlati élet exigenciái áldozatul estek a csillogó jelszavaknak. A tisztességhez szokott igaz emberek természetében rejlő jóhiszeműségükkel felültek, azt hívén, hogy a szabad verseny is csak a tisztesség határai között mozoghat és nem gázolhat bele az erkölcsi érzés szentélyébe.

Ennek az állapotnak a végeredménye a használható, erős, csontos, munkaképes elem romlása.

Nem csak mi, más előrehaladottabb nemzetek is átélték a hangzatos jelszavak által felidézett bajokat.

De azok nem vártak addig, míg a baj az ország javarészét kifosztja, másrészét kivándorlásra erőlteti; azok nem nézték tétlenül, mint zsákmányolja ki a lelkiismeretlenség, a furfang és a vallás által megengedett hittétel az ifjak könnyelműségét, a népnek tudatlanságát, szorultságát, jóhiszeműségét.

Felismerték ott idejében a fosztogatásnak kitett elérnek védelmének szükségét és visszatérlek csakhamar az uzsora tilalmához, némely helyen egész országra, más helyen egyes mételyezett országrészekre alkalmazva.

Az uzsora egykor a keresztény társadalomban dehonesztáló dolognak tartatott, megvetés tárgya lett annak gyakorlója.

Ma dicséretes okosságnak tartatik, ennélfogva a bajnak elterjedése nyilvános, eredményes, gazdagító gyakorlata már megmételyezni kezdi a keresztény társadalmat is. Példa reá a híres magyarcsékei tömeges uzsoraper, melyben már a szabadelvű világban szerepet játszott keresztény urak voltak a zsidó doktor mellett a főmesterek.

A most hatályban levő törvények nálunk nem felelnek meg, mert büntető rendelkezései hiányosak, enyhék és a hivatalos üldözést nem tartalmazzák.

Világos és minden kétséget kizáró szigorú törvényes rendelkezésre van szükség, mely lehetővé teszi az uzsora teljes kiirtását, mert az állam kötelessége, államfenntartó néposztályát a kizsákmányolás ellen hathatósan megvédelmezni és megismertetni azt az igazságot, hogy a szabad egyéni érvényesülés, csak a tisztesség határai között jogosult.

Miután azt látjuk, hogy a baj az ország leghasznosabb termelő rétegének romlását idézi elő, akkor a bajt gyökerében kell megtámadni. A baj minden egyes jelenségei ellen szükséges a szövetkezeti védelmet teljes erővel létre hozni és állami támogatással megerősíteni, mert a szövetkezeti intézmény az, mely az ő különféle alakzataiban hathatós védelmet nyújt az uzsora különféle módozatai ellen.

E mellett a szigorú törvények is alkalmazandók a hivatalból való üldözés felvételével.

Legjobb példa erre a francia köztársaság törvényhozása, mely elrendeli, hogy ha a polgári bíró uzsorás jogügyletet talál, az ügyiratokat hivatalból tartozik áttenni az ügyészséghez.

Ha a törvény így intézkedik a csalafintákkal szemben, nem történhetik meg az a szégyenletes eset, csak egy példát emelve ki a sok közül, hogy egy zsidó közjegyző két cserélő fél között szerződést készít, melyben az egyik, a zsidó fél tartozásának fizetésére 14 napi határidő van kikötve és ugyan az a zsidó közjegyző 3 nappal a szerződés kelte után, az adós félnek kiad egy közjegyzői okmányt, mely szerint a zsidó adós imént becserélt birtokára, annak fia, egy eladási és terhelési tilalmat kebeleztethet be, mely által a keresztény hitelezőnek az első szerződésben jelzett követelése elveszett. A per folyamán a felsőbb bíróság a zsidó közjegyzőt alaposan megleckézte mint egy iskolás fiút, ami neki egy csöppet sem ártott, mert az illető még ezután politikai szerepet is játszott a főváros egyik szabadelvű táborában. Helyes törvénykezés mellett a bíróság ilyen esetben az iratokat átadja az ügyészségnek, akinek legenyhébb indítványa az lehet, hogy az ily ténykedésen rajtaért ember, közjegyzői teendők végzésétől eltiltassék és az ítélet nyilvánosságra hozassék.

Szükséges az is, hogy a dehonesztáló cselekmény megbélyegző következményekkel köttessék egybe. Az uzsorásnak fogház, a visszaesőnek fegyház legyen az orvossága tetemes pénzbírság mellett, hogy ne terhelje a romlott ember a tisztességes emberek közterhet, de had érintse a pénzbeli bírság a haszonlesőt kapzsiságának legérzékenyebb részén.

Az az idegen pedig, aki a nép szipolyozásával hálálja meg az ország vendégszeretetét, toloncoltassék ki szülőföldjére, örökké tartó visszatérési tilalommal és a közönség tájékoztatása végett az ilyen ítéletek legkiterjedettebb mértékben közzéteendők. Ha a szabad Svájc és a szabadelvű francia köztársaság a legszigorúbb törvények alkalmazásához nyúlt, Magyarország hírneve sem fog kárt vallani, ha a Talmud romboló szabályai ellen, hasonló rendszabályokkal fog védekezni.